

Glimt fra Kauslunde kirke og skole.

DEGN OG KLOKKER.

Hvor langt tilbage i tiden Kauslunde har haft en sogneegn. vides ikke. Men i året 1682 bliver Hans Degns barn døbt i Kauslunde kirke;

det er den første, der nævnes i rækken af vore sogneegne.

I lige så lang tid har der været en degnebolig, som stort set har ligget på det samme jordareal, hvor den gamle skole stadig ligger og minder os om gamle dage i landsbyen.

For at opnå et degnekald skulle man helst være student, gerne teologisk kandidat; til degneembedet hørte nemlig pligter som skulle varetages på bedste måde, for eksempel:

- 1) - at forestå kirkesangen ved gudstjeneste og anden kirkelig handling.
- 2) - undervise ungdommen i den kristne børnelærdom - umiddelbart efter søndagens gudstjeneste.
- 3) - være til stede ved præstens embedsforretninger.
- 4) - besørge breve for præsten til kolleger i andre sogne.
- 5) - foretage folketællinger 1787 og 1601.

Dertil kom, at degnen havde ansvar for, der blev ringet med kirkeklokken inden gudstjeneste samt morgen og aften.

Endog rengøring i kirken måtte han klare.

- Til degneboligen hørte der ifølge Matr. 1688 godt 2 skp. l. som degnen, der havde bopælspligt, måtte nyde; d.v.s. dyrke jorden og holde husdyr.

Lønnen var ussel. Dog hjalp det på økonomien, han tilkom degnetraventiende; han havde status som sædedegn.

Af yderligere indtægter kunne degnen nyde offer i forbindelse med højtiderne: jul, påske og pinse. tillige ved bryllup, dåb og begravelse samt ved barselskonens første kirkegang efter fødsel.

Denne indtægt var ofte i naturalier: brød, kage, flæsk, gas eller æg, alt afhængig af folks egen økonomi, måske mere eller mindre efter behag, idet der ikke var nogen fast takst. Af kirken fik degnen intet i løn.

SKOLEHOLDER.

I degneboligen blev der også holdt undervisning. Ifølge Danske Lov, 1683 - Om Formyndere og Børn: "de skulle have Tilsyn. at Forældre holde deris Børn. Drengene eller Piger, til Skole, ærlige Tjenester ..."

På landet blev loven vel ikke altid taget efterrettelig; det var ikke alle, der i 1700-tallet kunne skrive eget navn, man klarede sig med initialer, hvilket ses i kirkebogen ved indtegning af forlovere ved trolovelse/bryllup, og det samme er tilfældet ved underskrift af fæste- og skiftebreve.

Regnefærdighed ansås dengang af mange for trolddomskunst, men tilbudet var der.

KIRKEBYLÆRER.

Med skoleloven 1814 blev samtlige degnekald på landet nedlagte. De hidtidige forretninger blev delte mellem lærerne i sognet;

man fik begrebet distriktssanger, og det var naturligvis læreren i Skrillinge, som fik det job at medvirke ved de kirkelige handlinger, som udførtes for beboerne i Skrillinge skoledistrikt.

Den, der blev beskikket til kirkesanger benævntes: kirkebylærer og var seminarieuddannet. (Det første fynske seminarium blev grundlagt i Brahetrolleborg 1794.)

Kirkebylæreren overtog flere af degnens funktioner, som stadig videreføres, men andre pligter kom til, såsom at føre en fortegnelse over altergæster og det ene eksemplar af kirkebøgerne.

Man var endnu afhængig af tilfældige indtægter, højtidsoffer m.fl. der ikke længere var naturalier; der erlagtes nu med klingende mønt, som for året 1858 udgjorde 145 rigsd. og 15 skilling. Hvor varieret denne "biindtægt" kunne være, viser opgørelsen for det følgende år, 1859; beløbet blev da 269 rigsd. 1 mark og 8 skilling. Efterhånden blev denne indtægt afløst af lovbestemte vederlag.

Kirkesangerens indtægt var sommetider større end skolelærerens, i hvert fald når det gjaldt rede penge. Tiende og jorddyrkning var jo også af værdi.

Kauslunde lærerbolig med skolelokaler opført 1872-73.

- Der kunne nu fortælles om mange gode oplevelser med beboerne i den gamle skole. Alligevel er der en skolelærer i 1800-tallet, som har gjort sig - lidt ufordelagtigt - bemærket; det vil fremgå af den følgende beretning.

EN LIDENSKABELIG SKOLELÆRER OG KIRKESANGER.

Den 21. okt. 1830 var der bryllup i Kauslunde kirke. "Ungkarl, Skolelærer og Kirkesanger Junius Havsteen Blumensaadt, 28 Aar. født i Odense den 16. Juni 1802 blev viet til Velædle Jomfru Anna Christine Ramløse af Causlunde. 31 Aar. født i København 1799 "

Den gamle degnebolig fik hermed nye beboere, som måske havde lidt svært ved at falde til blandt sognets folk. Blumensaadts optræden i kirke og skole blev udsat for kritik; samarbejdet forløb bestemt ikke gnidningsløst. Adskillige klager fremkom i årene 1830-1857.

Af sogneforstanderskabets protokol skal her refereres nogle eksempler på folks anke, nemlig: "at Blumensaadt brugte Skolebørnene til Arbejde i Skoletiden." - Gmd. Hans Christensen, Svenstrup indsendte et andragende om: "at lade sin Bror belæse i Skrillinge Skole p.Gr.a.'han var blevet mishandlet af Lærer Blumensaadt." - En anden gang er det

Gmd. Jørgen Rasmussen og Husmd. Jørgen Pedersen, der begge mener:

"deres Sønner er blevet straffet uden tilstrækkelig Anledning."

Sogneforstanderskabet udtalte: "at det var hele Befolkningens Mening, Blumensaadt omgikkes deres Børn paa en raa og lidenskabelig Maade. -

Om ikke Skolelæreren ændrede sin Fremgangsmaade, ville der blive indgivet en Klage (til skoledirektionen) med Andragende om Forflyttelse.

ORDVARSEL.

Fra skoledirektionen blev der via sogneforstanderskabet den 16. April 1850 givet en "Ordvarsel" til skolelærer Blumensaadt om: "for Fremtiden nøje at vogte sin Ordfærd ogsaa udenfor Skolen og tillige at iagttage den kirkelige Orden under hans Kaldsforretninger ved Gudstjenesten. ikke at give Menigheden Anledning til ufordelagtig Omtale.

ikke at deltage i nogen Festlighed uden al Maadehold og Ædruelighedspligter blev iagttaget. ikke utidig Bortgaaen fra Gudstjeneste eller anden Forstyrrelse under samme. at bortlede Menighedens

Tanker fra det Hellige. at hverken Ældre eller Yngre ved hans Eksempel skulle kunne modtage Forargelse istedet for Veiledning.“

Blumensaadt erkendte: “at den givne Ordvarsel og Paamindelse var fortjent og lovede at beflitte sig paa at opfylde alle Pligter - samt at være tro og nidkjær og en venligsindet Veileder for de ham betroede Børn.”

Ovenstående "Ordvarsel" fortæller jo en hel del om. hvad der var årsag til al kritik og klage.

I øvrigt var Blumensaadt plaget af en øjensvaghed. som muligvis kan have medvirket til. at han ikke altid var i balance.

AFSKEDSANSØGNING.

Den 27. Marts 1857 indgav Skolelærer og Kirkesanger Blumensaadt en Ansøgning om Afsked med Pension. ledsaget af en Helbredsattest. der udviste. at han: “lige saa meget ved sin aandelige som ved sin legemlige Tilstand var uskikket til sine Embedsforretninger.”

Sogneforstanderskabet "betvivlede ikke. at denne Ansøgning ville blive bevilget.“

Blumensaadt blev altså ikke forflyttet. men søgte selv sin afsked.

Tilmed søgte han at sætte sig et godt eftermæle. idet han udstedte et Gavebrev til Kauslunde kirke.

Gave Brev

Som et venligt Minde om det over Causlunde Kirke i Dag afholdte aarlige Kirkesyn af den Højærværdige HH Herr Concistorialraad Provst Sieidelin Ridder af Dannebrog DM tillader Undertegnede sig den Ærbødige Begjæring Til Deres Højærværdighed nemlig: at modtage paa Kirkens og Causlunde Menigheds Vegne nedenstaaende Gjenstande som en gave skjænket til Causlunde Kirke til en liden Forskjønnelse af Afhenyttelse inde i Kirken; saasom ved Communionen, Liigbegængelse, og at sa me >ele i Dag ved Deres Høje Nærværelse maatte personlig overleveret til Kirkeværgen for Causlunde Kirke - med Tilsagn til ham - at han paaseer stadig disse Gaver bevares Causlunde Kirke tilgode, saalænge det er muligt, samt at disse bestandigen hører til Causlunde Kirkes ingvendige Inventarium. som dens lovlige og retsmæssige Eiendom. -

Ligeledes at disse skjænkede Sager maa af det aarlige Kirkesyn blive forlangte foreviget i god Behold - enten af den daværende Kirkesanger ved Menigheden eller i Særdeleshed af Kirkeværgen ved Causlunde Kirke.

Inventarium Liste, over understaaende skjænkede Dele til Causlunde Kirkes indvendige Afbenyttelse. -

- 1) Tvende nye Storstilede Psalmebøger af de Roskildeske nye Convent Psalmebøger 1856. den Ene til Alteret for Sognepræsten og den Anden for Kirkesangeren i hans Stol.
- 2) En sort lakeret Oblatæske med et forgyldt Kors paa Laaget til Brug paa Alteret ved Communionen med Paaskrift “Causlunde Kirke 1857”. -
- 3) Tvende Stykker Dreiels Servietter til Døbefonten, til Afbenyttelse, naar Børn døbes i Kirken. mærkede “C.K. 1857“.
- 4) Tvende nye Liigskamler - malede sorte og lakerede, med Paaskrift “Causlunde Kirke 1856“.
- 5) En længe savnet Jordpaakastelses-Kasse med tilhørende passende sortmalet Fod, med sort Merinoes Omhæng. - Til Kassen er Laag - Begge Dele er malede med Sten og Marmorfarve. Paaskrift “Causlunde Kirke 1856“. -
- 6) En til benævnte Kasse hørende Jordpaakastelses-Spade malet i sink Bronze Farve med Aarstal 1856. -
- 7) En sjælden smuk nye flettet Maatte til Alterets Fodskammel for Præsten samt en Lignende paa Prædikestolen og ligeledes 2de almindelige gode Maatter baade til Præstens som til Kirkesangerens Stole. -
- 8) En Pude betrukken med sort Fløjel til Præstens Stol. -
- 9) For ikke at forstyrre Andagten i Vaabenhuset medens Præsten indleder Kirkegangskonon.

samt for at Menigheden kan itide underrettes om Tillysningen til Kirkestævne, er et nyt malet Bræt eller Skildt bleven anskaffet, at anbringes til at hænge paa Kirkedørens uvendige Side - før Gudstjenestens Begyndelse - for en god kirkelig Ordens Skyld - med Paaskrift paa den ene Side "Døren er lukket, fordi Præsten indleder Kirkegangskonnen", og paa den anden Side staar "Lyses til Kirkestævne" Causlunde Kirke 1857. - Malet med tydelige og smukke Bogstaver. -

Post Scriptum. Ovenstaaende skjænkede Dele til Causlunde Kirkes Afbenyttelse og Brug - inde i Kirken - ønskes opbevarede stedse i Kirken - dog med Undtagelse af Nr. 2 3. 5 og 6, som bedes derimod naar disse ere benyttede til Deres Bestemmelse i Kirken. at maate blive opbevarede paa et passende beqvemt Sted i Degneboligen, for bedre at kunne conserveres for Fugtighed og Beskadigelse. Causlunde ved Kirkesynet d. 25de Juni 1857

Allerærbødigst
J.H. Blumensaadt
Kirkesanger og Skolelærer

Et malet skilt fremstår nu atter med tydelige og smukke bogstaver. Efter at have været gemt bort i mange ar, blev det ved en tilfældighed fundet frem af graver, Valdemar Hansen. og i efteråret 1992 blev der foretaget en tiltrængt renovering. Skiltet blev ophængt i våbenhuset til adventssøndag.

K.M.C.

Kilder; Div. utrykte arkivalier i lokalhist. arkiv.